

Geçmiş Büyüklerimizin İslâm Şiarlarına ve Şahsiyetine Verdiği Ehemmiyet ve Bunun Bedeli

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ

Modern zamanlar bizden çok şeyleri aldı götürdü. Bizi biz yapan pek çok değerimiz bugün tarihin tozlu sayfalarında unutulmaya mahkum bir vaziyette. "Bizi biz yapan"dan kastım; ruhumuzun mayasını oluşturan, ecdadımızın diğer bir ifade ile dedelerimizin canlarından daha üstün tuttuğu her türlü kıymetimiz, mukaddesimiz, simgemiz (şiarımız) ve benzerleridir. "Simgemiz" dedim; çünkü her milletin kendine has bir takım simgeleri, eskilerin tabiriyle alamet-i farikası vardır. Bu alametlerden biri Devlet-i Aliyye zamanında ve önceki İslam toplumlarında Hıristiyanlar'da bile bağlanan ve adına zünnar denilen kuşak olurken; Müslümanlarda sarıktır. Ne acınası bir hale düştük ki; dünün alamet-i farikalarından birisi sayılan sarığı geçtim artık takkeyi bile unuttuk. Camilerimizde başına takke koymuş bir iki kişi gördüğümüz zaman gözlerimiz kamaşıyor desek sezadır.

Sarık sarmak (veya açık başla dolaşmamak) dünün yani dedelerimizin kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Hatta dedelerimiz bu kimliği canları pahasına korumuşlardır. Bugün kimi zatlarca Arap kıyafetinin hatta daha da ileri gidenlere göre –haşacahiliye kıyafetinin bir parçası olarak görülen sarık için dedelerimiz canlarını vermişler, türlü türlü sıkıntılara katlanmışlar, asla ama asla sarıklarından

vazgeçmemişlerdir. İşte size tarihin farklı mekan ve zamanlarından bir kaç misal...

Bizans Sarayında bir Ehl-i Sünnet Elçisi

İlmi dirayeti ile Şii olan Büveyhiler Devletinin reisi Alaüddeve'nin saygısını kazanan Ehl-i Sünnetin meşhur isimlerinden İmam-ı Bâkılânî esir değişimi için Bizans'a elçi olarak tayin edilir. Bizans Sarayında imparatorla görüşmeden önce kendisine protokol kuralları hatırlatılır ve sarığını çıkarması istenir. Büyük İmam bu teşrifat kaidelerini hiç düşünmeden reddeder ; "Ben müslüman bir âlimim. İmparatorunuzun benden istediği, benim anlayışına göre zillet ve küçülmedir. Oysa Allah-u Tealâ bizi İslâm ile yüceltmiş, peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) ile izzetli kılmıştır. Kralınızın (II. Basilius) yapması gereken ise bir başka hükümdarın elçisi kendisine geldiği zaman, özellikle bu elçiler ehli ilim ise, değerlerini bilmek ve onlara saygı göstermektir"⁽¹⁾

Bunun üzerine Bizans İmparatoru II. Basilius verilen cevaptan hoşlanır ve İmam-ı Bâkılânî'nin yanına sarığı ile girmesine izin verir ama bu sefer kendisini alçak bir kapıdan geçirtmeye kalkar. Böylece İmam-ı Bâkılânî kapıdan geçme için imparatorun önünde eğilmek zorunda kalacaktır. Ancak Ehl-i Sünnetin keskin kılıcı bu zillet oyununada gelmez ve kapıdan

geçerken arkasını döner. Bizans imparatorunun makamına arka arka yürüyerek girer. İçeri girince de doğrulur ve imparatora yüzünü döner. İmparatorun yüzüne karşı eğilmemiş olur. ⁽²⁾

Ehl-i Sünnetin keskin kılıcı Bizans İmpatoruna karşı böyle davranırken sakın ola ki Bizans'ı hasta adam olarak falan düşünmeyin. O dönemde İslam Alemi bölük pörçüktür, Bağdat'taki Abbasi Halifesi İslam Toprakları üzerindeki hakimiyetini yitirmiş ve Şii Büveyhilerin kontrolüne girmiştir. Bizans ise II. Basilius ile kendisini toparlamış, Doğu'da pek çok yeni toprak kazanmış, Bulgaristan ve Kırım'ı yeniden idaresine almıştır. Bugünkü ifadesi ile dünyadaki tek süper gücün imparatoruna davranışı ile İmam-ı Bâkılânî ile "Ehl-i Sünnetin keskin kılıcı" lakabının doğruluğunu izah etmektedir. Daha fazla söze hâcet var mı?

Günümüzde ise tarif edilemeyecek kadar alçak olan kapılardan geçmek şöyle dursun, onları durmadan yalamak ve yastık yapmak İslâm davası güden nicelerinin hareket usulünün en mühim esasını teşkil eder olmuş...

Sarık İçin Verilen Can

Hamza Paşa; Hazreti Fatih tarafından Eflak Prensi Vlad'a elçi olarak gönderilir. Hamza Paşa ve elçilik heyeti Kazıklı Voyvoda olarak nam salan Vlad'ın sarayında aynı teşrifat kaidesi ile karşılanırlar: Prens huzuruna sarıksız olarak başlar açık girilecektir. Devlet-i Aliyye'nin elçisi bu teklifi reddeder ve hayatı kan deryası içinde geçen Kazıklı Voyvoda'nın karşısına nur gibi bembeyaz sarığı ile çıkar.

Karşısında sarıklı Türkleri gören Vlad öfkeden adeta kudurur ve Hamza Paşa ile diğer elçilik heyeti mensuplarının; sarıkları başlarında daha sağlam (!) durması için üçer çivi ile başlarına çaktırdı. ⁽³⁾

Sarığı için can veren Hamza Paşa, bugün kendi topraklarında kendi lisanını konuşan insanların sarığın değerini hiçe saydıklarını bilseydi acaba ne yapardı?

Hazin bir terceme-i halde müthiş bir izzet

İmam-ı Bâkılânî'nin İstanbul'da karşılaştığı hükümdarın makamına açık baş ile girme teklifinin

bir benzeri ile Hazreti Fatih'in şehzadesi Cem Sultan asırlar sonrasında Vatikan'da karşılaşacaktır. Hazret-i Fatih'in terk-i dünya etmesinden sonra II. Bayezid-i Veli Han ile giriştiği saltanat mücadelesini kaybeden Cem Sultan, sığındığı Rodos Şövalyeleri tarafından kelimenin tam anlamı ile Papalık'a satılan Cem Sultan; 13 Mart 1489 günü Roma'ya ulaşır. Hürriyetini kaybetmiş şehzade; aralarında Papa'nın oğlunduğu bulunduğu muazzam bir kalabalık tarafından görkemli bir törenle karşılanır. Merasim; alabildiğine parlak adeta hükümdarlara layıktır ama sonuçta Cem Sultan artık seyahat hürriyetine bile malik olmayan bir nevi esirdir.

Vatikan Sarayında hükümdarlara tahsis edilen dairesinde istirahat eden Cem Sultan; ertesi gün Papa VIII. İnnocent'in huzuruna çıkarılmadan önce kendisine Vatikan'ın teşfirat kaideleri anlatılır. Papa'nın huzurunda imparatorların bile ayak öptüklerini, taçlarını, şapkalarını ve serpuşlarını çıkarıp başlarını açtıklarını söylerler. Cem Sultan'dan da bekledikleri budur. Hürriyetini kaybetmiş şehzadeden başka türlü bir tavır beklemezler.

Cem Sultan ise babasına layık bir evlat olduğunu ispat eder. Hürriyetini yitirmiş bu şehzade can güvenliği olmamasına rağmen "Böylesine alçalacağıma ölmeyi tercih ederim" cevabı ile gelen teklifi reddeder. Papa'nın huzuruna girdiğinde başında kar gibi beyaz sarığı vardır, Papa'nın önünde bırakın ayak öpmeyi zerre kadar eğilmez. Sadece başı ile selamlar. İmparatorlara bile ayağını öptüren Papa VIII. İnnocent genç Şehzadenin karşısında ayağa kalkar (elbette yanındaki mahiyeti de ayağa kalkar) ve Cem Sultan'ı ayakta karşılar. ⁽⁴⁾ Hey gidi günler hey. Şimdikilerin Papa'ya olan tavırlarından bahsedip; şu geçmiş günlerin güzelliğini, baş döndürücü izzetini zedelemeyelim.

Sarık Ne İşe Yarar ?

Aradan seneler geçecek ve Papa'nın elinde esir hayatı yaşayan Cem Sultan'ın hakikaten de can güvenliği olmadığı anlaşılacaktı. Fransa Kralı tarafından yirmi bin altın karşılığında Papa'dan satın alınan Cem Sultan, Napoli'ye nakledilmiştir. Şehzadenin elinden gitmesini istemeyen Papa VI.

Alexandre Borgia'nın emriyle; Cem Sultan 24 Şubat 1495 günü Kapıcı başı Mustafa tarafından başı traş edilirken siyanürle zehirlenmiş ustura ile şehit edilecektir.

Cem Sultan'ın naaşını mahiyetinde bulunan Celal ve Sinan Beyler yıkarlar ve kendi sarığının tülbendi ile kefenlerler.⁽⁵⁾ Sarık ne işe yarıyor diye bas bas bağırarlara bu vaka ibret olur mu bilinmez ama Selanik'ten Belgrad'a, Yanya'dan Rusçuk'a koca Rumeli kefenini başında sarık olarak taşıyan ecdad tarafından fethedildi. Hatırlatalım istedik.

Kafir Memlekette Defnedilme Korkusu

Cem Sultan "Benden sonra karundaşım Hüdâvendigâr Sultan Bayezid Hazretlerine varasız, diyesüz ki, redditmesün, ne veçhile olursa benim tabutumu kâfir memleketinde komasın" şeklinde vasiyet eder. Aynı korkuyu Cem Sultan'dan dört asır sonra Devlet-i Aliyye'nin Şeyhülislamı Mustafa Sabri Efendi Hazretleri de yaşar.

Türkiye'den ayrıldıktan sonra bir müddet Hicaz'da kalan; Şerif Hüseyin'in İngilizlerin desteği ile hilafeti Osman oğullarından alma sevdasını anladığı anda Hicaz'dan ayrılmakta tereddüt etmeyen Mustafa Sabri Efendi Türklerin yoğun olduğu Gümölcine'ye gider ve Yarın isimli bir gazete çıkarır. Türkiye'nin baskısı ile gazetesi kapatılan Mustafa Sabri Efendi; Yunan Hükümeti tarafından Atina'da zaruri ikamete mecbur tutulur. O acılı günleri sonradan şöyle anlatacaktır : " Bir kaç ay süren bu sıkıntılı zamanda beni bir korku sardı. Atina'da ölürsem, beni nereye gömecekler? Bir şeyhülislam Hıristiyan Mezarlığına mı gömülecek? Bu bir kaç ay, ömrümün en felaketli zamanı oldu. Çok evham ettim."⁽⁶⁾ Hazret-i Şeyhülislam'ın bu büyük kelimadan sonra sarf-ı kelam etmek abesle iştigaldir.

Ahmet Cevdet Paşa ve Açlığa Talim

Devlet-i Aliyye'nin son devrindeki eh mühim simalarından ve medeniyetimizin kutub yıldızlarından Ahmet Cevdet Paşa'nın talebeliği sırasında yaşadığı bir hadise ulemamızın ilmiye sınıfının kıyafetine verdiği ehemmiyeti bizlere öğretmektedir.

Talebe-i ulumdan genç biri olan Ahmet Cevdet Paşa'ya Mekteb- Harbiyye'nin Farisi Muallimliği teklif edilir. Ahmet Cevdet Paşa o esnada maddiyat sıkıntısı çekmektedir. Filhakika ailesi Lofça'da zengin olmasına rağmen; Bulgar ve Sırp komitacıları sık sık ayaklanmakta, Lofça'nın Dersaadet ile alakası bu isyanlar yüzünden kesilmekte ve ailesinden para gelmemektedir. Farsça Öğretmenliğinden alacağı maaş hem kitap almasına hemde derd-i maişetine yardımcı olacaktır. Ancak Ahmet Cevdet Paşa bu teklifi reddeder. Çünkü o devrede Mekteb-i Harbiyye öğretmenlerinin derslere fes ve setre ya da pantolon girmesi adeti vardır. Genç Ahmet Cevdet ise; sarık ve cübbeden müteşekkil ilmiye sınıfının kisvesini terk etmez ve gelen muallimlik teklifini geri çevirir.⁽⁷⁾ Dikkat buyurun; Cevdet Paşa derslere başı açık girmeyecektir, başında fes olacaktır ama o yine de sarığından vazgeçmeyecektir.

Ahmet Cevdet Paşa; çok sonraları Bükreş'te bulunan Fuad Efendi'ye Mustafa Reşid Paşa'nın şifahi emirleri tebliğ etmek üzere giderken tebdil-i kıyafet edecek ve sarığı çıkarıp fes giyecektir. Bu hususta Ahmet Cevdet Paşa'yı ikna eden ise bizde Batılılaşmanın baş mimarı Mustafa Reşit Paşa olacaktır.⁽⁸⁾

Osmanlı'dan Kalma Son Ders-i Âmmlardan Birinin İbretli Bir Duruşu

İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen'dir ve Vali Fahrettin Kerim Gökay'dır. Vali, Müftü Efendi'den zamanın Patriği Athenagoras'a iade-i ziyaret yapmasını istemektedir. Ömer Nasuhi Efendi'nin cevabı müthiştir : ""O bizim kapımıza gelmekle mükelleftir. Ben onun kapısına gidemem. O bizim kapımızın zimmîsidir". Bu cevap karşısında mecburen susan Vali bir müddet sonra tekrar arar ve "Patrik bizi ziyarete gelecek. Siz de teşrif etseniz de bir mülakat hâsıl olsa." der. Bu teklif karşısında Ömer Nasuhi Efendi, "İstanbul valisi olarak zat-ı âlînizi ziyarete gelirim. Lakin resmî müftü kıyafetimle gelmemde bir mahzur var mıdır?" diyor. Hala aşılamayan muazzam eserlerin sahibinin dikkat ettiği noktaya bakınız. Bugün kılık kıyafeti şekilcilik olarak görenlerin neden Muvazzah İlmî Kelam gibi bir eser veremediklerinin

sebebini kendi anlayışlarının nakıslığında aramaları gerekmiyor mu? Biz konumuza geri dönelim: Vali, "Hayhay efendim, tabii ki gelebilirsiniz" deyince Ömer Nasuhi Efendi, Ali Yekta Efendi'ye, "Senin cübben güzel, iyi bir cübbe. Sen onu bana ver, sarıgımı sararım. O şekilde giderim" der.

Nihayet görüşme zamanı geldiğinde Fikri Efendi'yi (Aksoy) de yanına alarak valiliğe giderr. Valilikteki görevlilere "Patrik geldi mi?" diye sorar. Valilik görevlileri "Hayır, gelmedi" deyince "Öyleyse beni şu kenardaki odalardan birine alın. Patrik geldikten sonra bana haber edersiniz" diyor. Patrik gelince kendisine haber verilir. Patrik içeri girip oturduktan sonra Ömer Nasuhi Efendi kemal-i azamet ve heybetiyle içeri girer. Patrik ayağa kalkmak mecburiyetinde kalır.⁽⁹⁾

Osmanlı'nın medreselerinde yetişen, Heyet-i Telifiyye'de Büyük Veli Ahıskalı Ali Haydar Efendi ile beraber çalışan; önce İstanbul Müftüsü sonranın Diyanet İşleri Başkanı Ömer Nasuhi Bilmen'in bu tavrı karşısında söylenecek söz yoktur.

Frenk Mukallitliği ve Şapka isimli eserinden dolayı idam edilen İskilipli Hoca Atıf Efendi'den; Erzurum'da şapkadan dolayı idam edilen Şalcı Bacımızdan, başında takke olduğu için atın ayakları altında bir subay tarafından ezilmeye çalışılan Hacı Veyiszade'den bahsetmedik bile. Ama bu konuyu Maşallah Ali Efendi ile tamamlamak lazım gelir.

Aslen Maraşlı olan Ali Efendi sürekli inşallah, maşallah ile konuştuğu için lakabı Maşallah olarak

kalır. Şapka Kanununa muhalefetten İstiklal Mahkemeleri tarafından idam cezasına çarptırılan Ali Efendi'ye darağacında son sözü sorulur; Mazlum Ali Efendi ; " Benim adım Maşallah, şapka giymem inşallah, La ilahe illa Allah..." der ve Çingenenin iskemleye tekme atması ile şehadete erişir.

Dün ile bugünün mukayesesi size kalmış...

Kaynakça

- 1) Kadı İyâz, Tertîbu'l-Medârik, Cilt 2, Sayfa 595-596
- 2) Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt 4, Sayfa 531 – 532
- 3) Franz Babinger; Satih Sultan Mehmet ve Zamanı, Sayfa 186 - 187
- 4) Erdoğan Tokmakçioğlu, Osmanlı Tarihinde Katledilen Şehzadeler; Sayfa 120
- 5) A.g.e., Sayfa 127, 128
- 6) Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar, M. Ertuğrul Düzdağ, Cilt 2, Sayfa 92
- 7) Fatma Aliye, Ahmet Cevdet Paşa ve Zamanı, Bedir Yayınevi , Sayfa 37
- 8) A.g.e, Sayfa 51
- 9) Rihle Dergisi, Sayı 8, Emin Saraç İle Söyleşi